

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE

Jméno a příjmení doktoranda: **PhDr. Jitka BIENERTO VÁ**
Studijní obor: Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů
Oponent disertační práce: **prof. MUDr. Petr Brhel, CSc.**
Školitel disertační práce: doc. MUDr. Libuše Čeledová, Ph.D.
Název disertační práce: **Integrace osob s disabilitou**
Disertační práce z oboru Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů.

PhDr. Jitka Bienertová se ve své disertační práci zabývá otázkou integrace osob s disabilitou. Téma považuji za vysoce aktuální a dobře zvolené.

Práce zahrnuje 169 stran a dalších 16 stran příloh (v celkovém počtu 5), dále 46 grafů, nečíslované tabulky, seznam zkratk a klíčová slova. Bylo by vhodné zařadit také seznam grafů a tabulek. Souhrn má představovat výstižné shrnutí celé práce v rozsahu jedné až dvou stran. V současnosti se píše strukturovaně do odstavců: úvod, cíl, materiál a metodika, výsledky, závěr. Totéž v angličtině.

Práce dodržuje standardní formální úpravu disertační práce, je napsána srozumitelnou češtinou a odborným jazykem, termíny a formulace odpovídají správnému vědecko-pedagogickému způsobu vyjadřování.

První kapitola na stranách 9 až 64 podává přehled současného stavu problematiky v České republice. Kapitola je vypracována pečlivě, opravdu velmi podrobně a přehledně.

Druhá kapitola (jedna strana) je nadepsána Cíl práce a hypotézy. Hlavním cílem práce je vylíčit specifika integrace osob se zrakovým postižením, jejich osobní pohled na integraci. Proto autorka stanovila čtyři okruhy konkrétních úkolů, které měly přispět ke splnění vymezeného cíle, tj. zabývala se dostupností systému služeb, pomoci a péče pro osoby se zrakovým postižením, kvalitou života osob se zrakovým postižením, limitací integračního procesu osob se zrakovým postižením a pohledem a zpětnou vazbou odborného personálu pracujícího s osobami se zrakovým postižením. Dílčím cílem práce bylo formulování závěrů, doporučení a nových námětů k danému tématu, a to včetně návrhů pro cestu k porozumění mezi osobami se zrakovým postižením a intaktní společností. Formulaci pracovní hypotézy autorka ve své v doktorské disertační práci pominula.

Třetí kapitola je nazvána Metodika (s. 65-73). Jako metoda ke sběru dat, jejich zpracování a hodnocení sloužily dotazníky (SF-36 a nestandardizovaný dotazník). Dotazníková metoda je

zvolena vhodně. Tato část práce by měla poskytnout také přehledné údaje o souboru vyšetřovaných osob (probandů), základní charakteristiku. Soubor probandů je poměrně malý, zahrnuje třicet osob.

Matematicko-statistické zhodnocení a zpracování výsledků předložená doktorská disertační práce neobsahuje.

Čtvrtá kapitola se zabývá výsledky dotazníkového šetření (s. 74 – s. 142). Presentaci výsledků – odpovědi na každou otázku – vždy paralelně formou tabulky a ještě grafu a ještě slovním popisem v textu, nepovažuji za vhodně zvolenou. Uvedené tabulky nemají správnou formální úpravu. Chybí nadpis, číslování aj. Používání procent při souboru o třiceti probandech není zcela vhodné. Poněkud postrádám analýzu získaných dat a vlastní tvůrčí zpracování autorkou, která se soustředila hlavně na prostou prezentaci výsledků. Obecně jsou získané výsledky přínosné a dobře využitelné. Dr. J. Bienertová se vcelku úspěšně vyvarovala projekci subjektivního hodnocení do této části práce.

Kapitola pátá je věnována diskusi (s. 143 - s. 154). Tato kapitola je zpracována velmi dobře. Zabývá se kritickým rozborem vlastních výsledků, které srovnává s výsledky jiných autorů a dalšími literárními prameny. Autorka se snaží odpovědět na vzniklé otázky, vyjádřit se k novým problémům a zhodnotit souvislosti mezi pozorovanými a diskutovanými jevy. Postrádám zařazení vlastních výsledků práce do celosvětových znalostí dané problematiky, srovnání se situací a způsoby řešení této otázky v zahraničí.

Šestou kapitolu představuje Závěr (s. 155 a s. 156). Autorka vyjadřuje stanoviska k výsledkům své práce, formuluje závěry zaměřené na cíle práce, a to včetně doporučení pro praxi.

Intervence intaktní společnosti k osobám se zdravotním postižením se v ČR týkají zejména zavádění a kontroly legislativních opatření k zamezení fyzické bariérovosti prostředí, ale také finančních pobídek pro možnost odstraňování bariér prostředí, technických a informačních. Nové poznatky týkající se specifík osob se zrakovým postižením a jejich následné adekvátní využívání v praxi by mohly zamezit vzniku integračních bariér.

Kapitola 7 je nadepsána Seznam použitých zdrojů (s. 157-165).

Autorka měla věnovat formálním náležitostem této části předložené doktorské disertační práce větší pozornost. Je citováno 100 zdrojů, zastoupení zahraničních prací by mohlo být četnější. K této části předložené práce mám několik konkrétních připomínek:

- Pokud není autorský kolektiv tvořen více jak třemi autory, doporučuji uvádět všechna jména. Pokud je autorů více než tři, lze v předloženém typu práce skutečně uvádět pouze příjmení a jméno prvního a za ním zkratku a kol. nebo et al., ale zásadně ne

jednou a kol., jindy et al. nebo dokonce et all. Za autorský kolektiv je potom v celé části Literatura třeba jednotně uvádět pouze prvního autora, nikoli čtyři a kol.(s. 162).

- Drobnosti: - Za zkratkou jména posledního autora před názvem práce se píše tečka, nikoli tečka a čárka (např. na s. 158). - Za názvem práce psaným kurzívou má následovat tečka. Autorka používá někdy tečku, jindy čárku, jednou tečku i čárku. - Sjednotit používání stejné zkratky pro stranu. Vhodnější s. než str. (např. na s. 157).
- Přesnosti údajů v citacích je třeba věnovat pozornost. Např. Citace článku JENKINSON, C. et al. *Assessment of the S-36. version 2. in the United Kingdom* má být v názvu bez teček. Rok vydání je správně 1999, nikoli 1993. Pokud cituje dr. J. Bienertová články v odborných časopisech podle ČSN, měly by být podle ČSN jednotně všechny a se všemi údaji.
- Sedmá citace na s. 161: U citace monografické publikace je pro lepší identifikaci vhodné uvádět také místo vydání a nakladatele. V našem případě New York : Springer.... Asi správně předpokládám, že tato publikace není součástí vyhl. č. 505/2006 Sb., jak je uvedeno.
- První tři řádky na s. 162: Jde o jednu nebo dvě citace?
- Pokud jako autora z citovaného dokumentu nelze zjistit jméno osoby, uvádí se korporativní autor, tj. instituce podílející se na vydání citovaného dokumentu. V případě 6. citace uvedené na s. 160 je to World Health Organization.

Uvedené připomínky jistě nemají zásadní význam a nesnižují celkovou kvalitu předložené práce.

Shrnutí:

Aktuálnost zvoleného tématu

Popsané téma je aktuální, jedná se o oblast, která potřebuje další informace, odborné hodnocení a zejména nové poznatky o stávající situaci dané problematiky.

Stanovené cíle

Cíle byly stanoveny reálně a v podstatě se je autorce podařilo splnit.

Soubor vyšetřených a metodika

Dotazníková metoda zvolena dobře, soubor probandů o třiceti členech je poměrně malý.

Zpracování získaných dat

Převažuje prostá prezentace výsledků bez matematicko-statistického zhodnocení a zpracování výsledků.

Závěr (včetně doporučení pro praxi)

Závěr je zpracován kvalitně a fundovaně. PhDr. Jitka Bienertová je se zkoumanou problematikou zjevně velmi dobře seznámena. Bylo zformulováno doporučení pro praxi.

Nové poznatky, které byly v práci dosaženy

Zjištění bariér, které jsou pro jedince se zrakovým postižením v životě nejvíce limitující a nejtěžší k překonávání. Ze 30 respondentů 10 osob označilo jako nejtěžší k překonávání bariéru technickou (v současné době již plošně řešena infrastruktura ve velkých i menších městech, zejména ozvučená MHD, chodníky pro nevidomé aj.), 6 osob bariéru psychickou (tzv. komplexní rehabilitace), 6 osob emoční (komplexní rehabilitace) a 8 osob bariéru sociální (komplexní rehabilitace, práce s rodinou).

Z hlediska zajištění péče o osoby se zrakovým postižením (disabilitou) se jeví jako vhodný fungující systém tzv. komprehensivní tyflorehabilitace, který celoživotně rozvíjí potenciál osob se zrakovým postižením. Pro úspěšnou integraci a život bez zbytečných bariér je třeba vytvářet povědomí populace o životě osob se zrakovým postižením a jejich možnostech uplatnění ve společnosti, vytvářet podmínky celou společností, jako je např. univerzální design a bezbariérové prostředí.

Připomínky

jsou konkrétně uvedeny u popisu a hodnocení jednotlivých kapitol disertační práce.

Na autorku mám následující dotazy:

1. Proč zní název předložené doktorské disertační práce Integrace osob s disabilitou, když se vlastní práce zabývá pouze užší skupinou osob se zrakovým postižením?
2. Může autorka uvést, jaká je v předmětné problematice situace v zahraničí a jaké jsou tam způsoby jejího řešení?

Závěrečné hodnocení:

Předložená doktorská disertační práce je výsledkem konkrétního vědeckého úkolu, prokazuje schopnost a připravenost k samostatné teoretické činnosti. Disertační práce obsahuje původní výsledky, které byly uveřejněny. Splňuje tedy požadavky standardně kladné na disertační práci v daném oboru. V souladu s ustanovením §47 odst. 4 zák. č. 111/1998 o vysokých školách **doporučuji předloženou doktorskou disertační práci PhDr. Jitky Bienertové k obhajobě na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.**

Brno 15. září 2014

Prof. MUDr. Petr Brhel, CSc.

**FAKULTNÍ NEMOCNICE
U SV. ANNY V BRNĚ
656 91 BRNO, Pekařská 53
klinika pracovního lékařství
přednosta**

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE

Jméno a příjmení doktoranda: **PhDr. Jitka BIENERTOVÁ**
Studijní obor: Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů
Oponent disertační práce: **doc. Vladimír Rogalewicz, CSc.**
Školitel disertační práce: doc. MUDr. Libuše Čeledová, Ph.D.
Název disertační práce: **Integrace osob s disabilitou**

Předložená dizertační práce má 185 stran, z toho vlastní text práce činí 149 stran, dále má 55 grafů a velké množství nečíslovaných tabulek. Práce je logicky členěna do 6 kapitol (+ příloh), je psaná kultivovaným jazykem, dodržuje obvyklé členění i úpravu dizertačních prací. Práci chybí pečlivá korektura; místy se vyskytují překlepy a gramatické chyby, ale zejména interpunkce neodpovídá české normě.

První kapitola (55 stran) je věnována popisu současného stavu. Jsou uvedeny vyčerpávající české zdroje, současný stav nazírání na problematiku v České republice i oficiální vládní programy, které se dané problematiky dotýkají. Tato část je mimořádně podrobná a je rozhodně z národního pohledu vyčerpávající.

Ve druhé krátké kapitole (1 strana) jsou stručně uvedeny cíle práce. Třetí kapitola (8 stran) je nazvána Metodika. Obsahuje však pouze podrobný popis souboru respondentů (ten dle mého názoru patří spíše do výsledků) a rozbor etických otázek výzkumu. Chybí zde zejména podrobnější popis použitých dotazníků (dotazník SF-36 je velice stručně popsán v kapitole Výsledky na str. 118). Chybí bližší popis dotazníků; je autorkou nestandardizovaného dotazníku kandidátka nebo ho převzala z jiné práce; proč byly jednotlivé otázky zařazeny; jaký je vztah mezi jednotlivými otázkami a cíly práce? U standardizovaného dotazníku SF-36 bych očekával podrobnější popis (včetně vlastností dotazníku) s odkazem na jeho originální (anglickou) verzi i na českou verzi. V práci se sice mluví o verifikaci dotazníků, ale chybí podrobnější údaje (zejména o tom, kdo, kdy, na jakém vzorku a s jakým výsledkem verifikoval překlad dotazníku SF-36 pro použití v českém jazykovém prostředí).

Čtvrtá kapitola (69 stran) je věnována výsledkům dotazníkového šetření. Data jsou uváděna pro každou otázku v dotaznících zvlášť, výsledky každé otázky jsou uvedeny třikrát: jako tabulka, graf a navíc v textu. To je značně nestandardní, obvyklé je uvést výsledek vždy jen jednou, a to takovou metodou, která ho nejlépe ilustruje. Chybí pokus o hlubší analýzu výsledků (například pomocí metod matematické statistiky), autorka se spokojuje s uvedením výsledků formou tabulky a koláčového (někdy sloupcového) grafu.

Pátá kapitola (12 stran) konfrontuje výsledky práce kandidátky s literárními zdroji popsanými v první kapitole. Využití českých zdrojů je poměrně povedené, ale úplně chybí srovnání se situací v zahraničí (alespoň se státy s podobnou kulturou). Šestá kapitola pak obsahuje Závěr; v něm jsou dobře charakterizovány výsledky předloženého výzkumu, vyvozené závěry však jdou často nad rámec otázek zkoumaných v této práci.

Aktuálnost zvoleného tématu

Téma práce je vysoce aktuální. Stav integrace osob se zdravotním postižením v ČR rozhodně nelze označit za ideální stav a jeho výzkum je skromný. Výsledky této práce mohou významně přispět při formulování/modifikaci politiky v této oblasti. Autorka se přes obecný název „Integrace osob s disabilitou“ soustředila pouze na jednu úzkou skupinu takových osob, na osoby se zrakovým postižením. To jistě není na závadu, umožňuje to podrobnější a přesnější zaměření na vybranou skupinu. Podle toho ale měl být (po dohodě s předsedou oborové rady) upraven i název práce.

Stanovené cíle a hypotézy

Cíle jsou stanoveny přiměřeně. Jsou popsány velice stručně na str. 63 práce. Kandidátka se zabývala všemi čtyřmi uvedenými otázkami; ne všechny však zpracovala stejně podrobně. S hypotézami kandidátka ve své práci nepracovala.

Metodika

Dotazníky byly zvoleny dobře. Zvláště pozitivně hodnotím volbu dotazníku SF-36, který patří vedle EQ-5D ke dvěma nejrozšířenějším dotazníkům v oblasti zdravím podmíněné kvality života (dnes je považovaný za standard). Správně byl také zvolen subjektivní přístup, tj. úroveň vnímání jednotlivých respondentů, nikoli pokus o (pseudo)objektivní hodnocení z vnějšku. Druhý (nestandarizovaný) dotazník pak doplňoval získané odpovědi zejména o sociální pohled. U některých otázek však byla volba otázky poměrně naivní (např. otázka 2.5 se ptá „Jak byste osobně zhodnotil/a míru informovanosti o možnostech sociálních dávek určených pro OZP?“ Lépe by bylo zjišťovat, zda respondent jednotlivé informace skutečně zná.) V této kapitole je také uveden popis výzkumného souboru. Kandidátka pracovala se souborem 30 probandů, což je poměrně málo. Metodika výzkumu umožňovala oslovit několik stovek probandů, což by významně zvýšilo vypovídací hodnotu tohoto výzkumu. Udělala si kandidátka statistický test významnosti rozdílů v odpovědích, s kterými dále pracuje?

Zpracování získaných dat

Při zpracování získaných dat se kandidátka vyvarovala všech (nebo alespoň většiny) subjektivních vlivů, což zdaleka není v doktorských dizertacích samozřejmé. Díky tomu jsou výsledky dobře využitelné při přípravě sociálních program. Jinak zpracování postrádá jakoukoli kreativitu, jedná se vlastně o prostou prezentaci získaných údajů bez jakékoli snahy o jejich další analýzu (alespoň korelace, regrese, testy významnosti). Uvádění všech výsledků dělá dojem snahy o natahování práce, což však kandidátka neměla vzhledem k množství materiálu zapotřebí.

Závěr (včetně doporučení pro praxi)

Diskuse je poměrně kvalitně zpracovaná a dobře využívá informace ze zdrojů shromážděných v první kapitole. Je zřejmé, že kandidátka zkoumanou problematiku dobře zná a dokáže vyzvednout nejvýznamnější problémy a ilustrovat je svými výsledky. Závěr pak formuluje doporučení pro praxi (v některých místech však jde za hranici zjištění této dizertace; kandidátka využila svou dobrou znalost i širší problematiky). Problémem diskuse a závěru je omezení se na Českou republiku a naprostá rezignace na srovnání se situací v jiných zemích.

Práce s literaturou

Práce s literaturou patří ke slabším místům předložené dizertace. Přestože uvádí 101 zdrojů, kandidátka se omezila téměř výhradně na sekundární českou literaturu. Chybí jakékoli informace o stavu zkoumané problematiky v zahraničí, prakticky veškerá literatura je

v češtině a popisuje českou realitu. I v české literatuře používá autorka především sekundární literaturu (monografie a učebnice) místo odkazů na původní výzkum. Ke konkrétním chybám patří chybějící odkaz na originální popis dotazníku SF-36 (Optum Inc. na <http://www.sf-36.org>) i na originální české práce (chybí např. informace, kdo vytvořil použitý překlad a na jaké populaci ho validoval, odkaz na webové stránky Iscare je nedůvěryhodný). Autorka neuvádí dokonce ani originální práce své školitelky. Z uvedených zdrojů je 18 zákonů, vyhlášek nebo jiných normotvorných dokumentů. Některé odkazy vedou na slovníková hesla (Ottův slovník naučný, Slovník cizích slov), a to i v místech, kde nehrozí různá interpretace.

Nové poznatky, které byly v práci dosaženy

Práce přináší nezprostředkovanou informaci o názorech a pocitech osob se zrakovou disabilitou. V tomto směru jednoznačně obohacuje obraz našich znalostí a umožňuje upřesnit potřeby této skupiny osob.

Připomínky

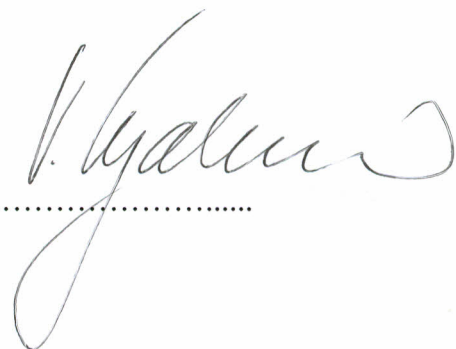
Práce dělá dojem spíše velice kvalitní učebnice než vědecké práce přinášející nové poznatky. V praktické části spíše uvádí výsledky, než aby se je snažila podrobně analyzovat. Velikost výzkumného vzorku je navíc příliš malá na to, aby z výsledků mohly být vyvozeny závěry, které lze potvrdit metodami matematické statistiky. Problémy v práci s literaturou jsou popsány v daném odstavci.

ZÁVĚR

Jsem přesvědčen, že i přes výše zmíněné nedostatky splnila kandidátka zadání své doktorské práce a předložila dizertační práci, která splňuje požadavky kladené na takový typ kvalifikačních prací. Práci doporučuji k obhajobě a po úspěšné obhajobě doporučuji udělit titul Ph.D.

V Kladně 05.09.2014

podpis oponenta disertační práce.....

Oponentský posudek disertační práce

Autor: PhDr. Bienertová Jitka

doktorský studijní program prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Název: INTEGRACE OSOB S DISABILITOU

Práce PhDr. Jitky Bienertové se zabývá analýzou integračních faktorů osob s disabilitou v běžném životě. Autorka práce zvolila studium skupiny se zrakovým postižením.

Osoby s disabilitou v kontextu celospolečenského procesu rehabilitace svojí úspěšnou či neúspěšnou integrací dokazují funkčnost součinnosti všech složek podílejících se na péči o postižené, které se do procesu zapojují. Téma je aktuální, autorka měla možnost na konkrétním souboru definovat pozici osob s uvedeným postižením v rehabilitačním procesu.

Autorka v úvodu (59 stran textu) zbytečně široce rozvádí teoretický základ definice osob se zdravotním postižením. Projekt „Regionální síť spolupráce v pracovní rehabilitaci“ do práce nezapadá. V množství se ztrácí dobrá orientace v problematice, počet 158 literárních odkazů již v úvodní části je zahlcující. Měly by být uvedeny pouze recentní publikace s přímým vztahem k problematice.

Cíle práce jsou stanoveny jasně, hypotézy vyjádřeny nejsou.

V metodice využila autorka formu případové studie sociálního průzkumu vlastním dotazníkem a dotazníkem standardizovaným. Odpovědi 30 respondentů na jednotlivé otázky jsou popsány vč. grafů.

V diskusi ve výstupech z výzkumných okruhů dobře autorka shrnula okruh otázek dostupnosti systému služeb, pomoci a péče pro osoby se zrakovým postižením. Okruh otázek týkající se kvality života shrnutí neobsahuje. Výsledky výzkumu, kam autorka čtenáře v diskusi odkazuje, je popis výsledků, avšak jejich interpretace a analýza s diskusí ke světovému písemnictví chybí.

Význam práce spočívá v tom, že PhDr. Jitka Bienertová zpracovala zdravotně sociální náhled do životních postojů, potřeb a jejich realizace skupiny jedinců se zdravotním postižením. Široký náhled do osobních postojů těchto osob vyjádřených aspekty kvality života dávají konkrétní informace, ze kterých může vzniknout cesta ke zlepšení další integrace.

Po formální stránce práce obsahuje občasné gramatické chyby. Běžně se nedoporučuje nadpisy nebo části textu podtrhávat.

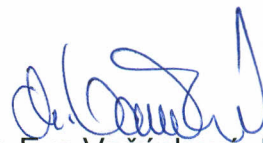
Závěrem lze říci, že předložená práce splňuje požadavky na doktorandskou disertační práci. Proto ji doporučuji k obhajobě a na základě úspěšné obhajoby k udělení akademického titulu doktor ve zkratce Ph.D. dle § 47 Zákona o vysokých školách č. 111/98 Sb.

Otázky:

- 1) Standardizovaný dotazník SF-36 v osmi dimenzích (doménách) vyjadřuje okruhy fyzického zdraví a psychického zdraví. Jaké jsou výsledné hodnoty ve sledovaném souboru?
- 2) Zadáním výzkumu (str. 74) bylo „ověřit, zda a jak vzniklé vazby a procesy, které jsou součástí integračního procesu, se podílejí na integračním procesu a ve své podstatě i kvalitě života osoby se zrakovým postižením (disabilitou)“. Jaký je Váš závěr tohoto zadání?

v Hradci Králové dne 16.09.2014

doc. MUDr. Eva Vaňásková, Ph.D.